

## AZ IPARMŰVÉSZETI TANÁCS NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI

### **Iparművészeti, iparesztétikai, formatervezési tanácsok**

A korábbi ösztöndíjas években az Iparművészeti Tanács kiállítási tevékenységével foglalkoztam. A kiállítások látványos eseményei mellett azonban a Tanács gyakorlatilag minden olyan feladatot megkapott, amit a nagyipar és a tömegtermelés új kulcsszavai hívtak életre a kibontakozó ipari formatervezés berkeiben. A formatervező tanszékek a háború után sorra alakultak meg Európa-szerte a főiskolákon és művészeti akadémiákon. A fiatal szakmáról és a kiépülő nagyipari termelés révén születő új fogalmakról a korabeli szakírás pontatlanul és nehézkesen értekezik. Ipaesztétika, ipari művészet, ipari formatervezés és a design kifejezései gyakran szinonimaként jelennek meg mind az eredeti szövegekben, mind a Tanács fordítás gyűjteményében. A forrásdokumentumokból kiolvasható, hogy nem törekedtek egy adott meghatározás konzekvens használatára, hanem maguk is bukdácsoltak a terminusok között, illetve a tárgyalt kifejezések is folyamatosan alakultak, jelentésük az évtizedek alatt változott és gazdagodott. A tanulmányban ezért minden esetben úgy használtam ezeket a fogalmakat, ahogy az eredeti dokumentumokban megjelentek. A helytelen szóhasználat a működés meghatározásában is megjelenik, hiszen az Iparművészeti Tanács az alapítórendeletében megszabottak alapján minőségellenőrként az ipaesztétikai szempontok érvényesítéséért felelt, tevékenysége ennek ellenére mégsem merült ki az ipari termelés “javíthatóságának” és a termékek “szépíthetőségének” ösztönzésében. A gyártmány technikai és esztétikai minőségeinek egyenjogúsításáért vívott állandó harcban ki kell emelni a szervezet eredményes segítségnyújtását a végzett formatervezők ipari elhelyezésében, az üzemekben folytatott bírálati és tanácsadói munkáját, a tervezőket ösztönző nyitott vagy zártkörű pályázati és kiállítói tevékenységét is.

### **Kapcsolatok keresése és az együttműködés alapjai**

Az archívumban a nemzetközi kapcsolatok alakulását bemutató levelezési-szervezési dokumentáció alapján dolgoztam fel a témát, ami rávilágított a baráti országokban működő, hasonló feladatokkal megbízott szervezet közötti kapcsolatrendszer milyenségére. Ezek alapján elsősorban - az elméleti és dokumentációs osztályok közötti - aktív információszolgáltatás, a publikációcsere, illetve a baráti országok között rendszeresen megrendezett ipaesztétikai konferenciákon, értekezleteken való részvétel, másodsorban pedig közös, ill. import-export kiállítások rendezése valamint a személyi cserék és látogatások megszervezése volt számottevő. Mind a külföldi, mind a felügyeleti szervekkel folytatott belföldi levelezésből kiderül, hogy a Tanács nemzetközi szinten való szereplése - szándékai ellenére -

nem volt túl aktív, ezért kevésbé együttműködésről, mint inkább kapcsolatok kereséséről beszélhetünk, melyek hullámzóan alakultak a Tanács három vezetője ambícióitól és lehetőségeitől függően.

### **A Tanács szakkönyvtára**

A Tanács tájékoztatási és dokumentációs csoportja könyv és folyóirattára számára 1959 - 1967-ig nem csupán gyűjtötte a prominens design folyóiratokat, szaklapokat és kiadványokat (*Form und Zweck, Tvar, Technyicseskaja Esztétika, Design, Domov, Umeni a remesla, Möbel, Esthétique Industrielle* stb.), de le is fordította a jelentősnek ítélt írásokat, nemzetközi konferenciákon elhangzó előadások, vitaanyagok szövegeit. A közel ezer példányszámmal bíró fordításokat tartalmazó archívumi egység forrásanyagából csupán néhány szöveg került be a Tanács belső terjesztésű Ipari Művészet című saját kiadványába, a többi munka további kutatásra várva a dokumentációs tár gyűjteményét gyarapította. A fordítások között az ipari formatervezés és a design kifejezések fogalmait tárgyaló elméleti munkákon keresztül, a formatervező képzés problémáin át egészen konkrét problémákat boncoló szöveget is találunk. Ezek jórészt később sem lettek publikálva, viszont a korabeli ipar- és tervezőművészet aktuális ügyeinek fontos forrásdokumentumainak számítanak. Az idei évben a fordítások jelentős része digitalizálásra került, ami a MOME könyvtárának közreműködésével a következő évtől online is elérhetővé válik. A fordítások feltöltésével - a sokszor nehezen olvasható és értelmezhető szakfordítások mellett - válogatott szövegekről egy-egy rövid elemzés is olvasható lesz.

### **A KGST országok tanácsainak archívumai**

A hajdan működő hét másik Tanácsból háromnak (lengyel, szovjet, csehszlovák) sikerült rábukkannom utódintézményére, illetve arra az archívumra, ami a szervezet dokumentumait őrzi. Bár a tanácsok megszűnése után irattári anyagaikat és prototípus gyűjteményüket sok esetben széthordták, megsemmisítették, vagy ismeretlen helyen őrzik, a hajdani archívumok bizonyos részei akadémiák, iparművészeti múzeumok adattárában és levéltárakban még ma is fellelhetőek és kutathatóak. A varsói, prágai és moszkvai közintézmények és galériák meglátogatásának tapasztalatából, valamint a korszak és a téma néhány kutatójával való, azóta is tartó, beszélgetésekből a közeljövőben közös konferencia szerveződik.